COFNODION

Dyddiad:	Dydd Mercher, 1 Mai 2002	
Amser:	9.00am i 12.25pm	
Lleoliad:	Ystafell Bwyllgora 3, Cynulliad Cenedlaethol Cymru	
Presennol:	**Aelodau'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol**	
	Kirsty Williams **(Cadeirydd)**	Brycheiniog a Maesyfed
	Geraint Davies	Rhondda
	Jocelyn Davies	Dwyrain De Cymru
	Brian Gibbons	Aberafan
	Jane Hutt **(Gweinidog)**	Bro Morgannwg
	Ann Jones	Dyffryn Clwyd
	Dai Lloyd	Gorllewin De Cymru
	David Melding	Canol De Cymru
	Aelodau o’r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai	
	Janet Ryder	Gogledd Cymru
	Gwenda Thomas (Cadeirydd)	Castell-nedd
	Swyddogion yn Bresennol	
	Steve Milsom	Is-adran Polisi Gofal Cymdeithasol
	Andrew Powell-Chandler	Is-adran Polisi Gofal Cymdeithasol
	Mike Shanahan	Is-adran Polisi Gofal Cymdeithasol
	Helen Thomas	Adran Polisi Cymdeithasol
	Bob Woodward	Arolygiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru
	Ysgrifenyddiaeth:	
	Jane Westlake	Clerc y Pwyllgor
	Claire Morris	Dirprwy Glerc y Pwyllgor

Eitem 1: Ymddiheuriadau ac Amnewidiadau

1.1 Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Lynne Neagle a Rod Richards.

1.2 Atgoffwyd yr aelodau o’r gofyniad, o dan Reol Sefydlog 4.5, i ddatgan unrhyw fuddiant cyn cymryd rhan yn y trafodaethau. Gwnaed y datganiadau canlynol:

- Geraint Davies, fferyllydd ac aelod o Gyngor Bwrdeisdref Sirol Rhondda Cynon Taf
- Dai Lloyd, meddyg teulu, aelod o Gyngor Dinas a Sir Abertawe, Is-Gadeirydd Crossroads yn Abertawe a Chadeirydd Anrhydeddus Cymdeithas Alzheimer yn Abertawe.
- David Melding, cadeirydd y Grwp Trawsbleidiol ar gyfer Pobl Hyn.

Eitem 2: Strategaeth ar gyfer pobl hyn yng Nghymru
Papur: HSS-10-02(p.1)

2.1 Cyflwynodd y Gweinidog adroddiad y Grwp Ymgynghorol ar y Strategaeth ar gyfer Pobl Hyn yng Nghymru. Byddai'r strategaeth yn darparu fframwaith i gyrff statudol yng Nghymru i gynllunio ar gyfer cymdeithas sy'n heneiddio. Byddai'n cwmpasu ymrwymiadau'r Cynulliad i bobl hyn sydd angen gofal iechyd a gofal cymdeithasol hir dymor, ond yn bwysicach na hynny byddai'n ystyried effaith pob agwedd arall ar bolisi y mae'r Cynulliad yn gyfrifol amdano ar bobl hyn. Bu'r grwp yn gweithio ar yr adroddiad ers mis Mehefin ac roedd dros 1000 o bobl, y rhan fwyaf ohonynt yn bobl hyn, wedi cyfrannu i raglen ymgynghori helaeth.

2.2 Trafodir yr adroddiad yn y Cyfarfod Llawn ar 16 Mai. Byddai ymarfer ymgynghori cyhoeddus yn dilyn tan ddechrau Awst a byddai Strategaeth Llywodraeth Cynulliad Cymru a'r Cynllun Gweithredu yn cael eu cynhyrchu erbyn diwedd Tachwedd.

2.3 Canmolodd Brian Gibbons, y Dirprwy Weinidog, a gadeiriodd y Grwp Ymgynghorol, y gwaith a wnaed hyd yn hyn. Roedd aelodaeth y grwp wedi bod yn eang ei gwmpas a chredwyd bod yr adroddiad yn adlewyrchu materion a blaenoriaethau pobl hyn yng Nghymru.

2.4 Mewn ymateb i gwestiynau a sylwadau gan Aelodau, gwnaed y pwyntiau canlynol gan y Gweinidog a'r Dirprwy:

- Roedd llawer o argymhellion yr adroddiad yn gorgyffwrdd ac wedi eu cynnwys i ysgogi trafodaeth yn ystod yr ymarfer ymgynghori yn hytrach nag fel cyfarwyddyd i'r ffordd ymlaen.
- Derbyniwyd tystiolaeth bod llawer o bobl hyn am gael mynediad i addysg heb orfod astudio ar gyfer cymwysterau galwedigaethol ond roedd eraill yn pryderu am fynediad i gyrsiau gradd a'r capio o ran oedran ar fenthyciadau i fyfyrwyr.
- Roedd unigrwydd yn fater o bwys ac roedd llawer o rwystrau yn atal pobl hyn rhag mynd allan, yn amrywio o ddiogelwch personol i wasanaethau bysys afreolaidd.
- Roedd tuedd i or-amddiffyn pobl hyn a gwadu'r rhyddid iddynt wneud eu dewisiadau eu hunain, yn cynnwys mentro weithiau os oedd hynny'n angenrheidiol.
- Er bod rhoi'r cyfle i bobl hyn gymysgu gyda grwpiau oedran eraill yn bwysig, teimlai llawer eu bod yn cael eu bygwth gan ymdddygiad rhai pobl ifanc.
- Cydnebydd yr adroddiad sefyllfa ddiamddiffyn pobl hyn yn dilyn profedigaeth galar a'r angen iddynt gael cefnogaeth.
- Byddai atal cwympiadau yn faes a fyddai'n elwa o gael ymagwedd strategol. Roedd pobl hyn mewn mwy o berygl o ganlyniad cwympo.
- Nid mater meddygol yn unig oedd ymateb i strôc ond roedd angen ymagwedd system gyfan – mynychu uned strôc, asesiad a chefnogaeth bosibl cydlynydd gofal.
- Roedd prosiect peilot ar waith i gasglu data ar y nifer o asesiadau gofalwyr sy'n cael eu gwneud. Dylai'r dasg o gasglu data ddechrau o fewn y ddau neu dri mis nesaf.
- Roedd disgwyliad cryf ar ymddiriedolaethau i gyrraedd yr isafswm targed ar gyfer llawfeddygaeth orthopedig er mwyn sicrhau na fyddai neb yn aros mwy na 18 mis. Cyflawnwyd gwelliannau ac mewn rhai ardaloedd roedd y targed yn cael ei gyflawni.
- Roedd tystiolaeth y byddai mynediad i sgrinio mewn lleoliadau cymunedol i'w croesawi ond roedd angen i hyn fod yn gytbwys gyda'r angen am sicrwydd ansawdd gyda'r offer yn cael ei wirio a'i galibro'n rheolaidd.
- Talodd y grwp sylw i fater anymataledd a mynediad i doiledau cyhoeddus. Teimlid y gallai siopau a thai bwyta wneud eu cyfleusterau yn fwy hygyrch i'r cyhoedd. Teimlid hefyd bod angen i awdurdodau lleol roi mwy o sylw i ddarparu toiledau cyhoeddus a'u hansawdd.
- Byddai papur i'w nodi yn cael ei ddarparu ar ymestyn sgrinio'r fron a'r trefniadau technegol gwell. Byddai hefyd yn ymdrin â mynediad i'r anabl i unedau sgrinio symudol.

<u>Gofal Personol am Ddim</u>

2.5 Dywedodd y Gweinidog ei bod wedi gofyn i'r Grwp Ymgynghorol edrych ar ofal personol am ddim fel rhan o'i waith ar y Strategaeth. Ymhlith y materion a godwyd yn sgîl eu dadansoddiad roedd:

- Byddai rhoi argymhellion y Comisiwn Brenhinol ar waith y parhau i fynnu bod pawb sy'n mynd i ofal preswyl yn cael prawf modd;
- Byddai angen i ofal personol am ddim ymestyn i ofal yn y cartref ynghyd â'r sector breswyl er mwyn peidio â chreu cymhellion gwrthnysig i bobl fynd i ofal preswyl pan na fyddai angen iddynt wneud hynny.
- Y rhagdybiaeth ganolog oedd bod y polisi yn mynd i gostio £67.5 miliwn ar unwaith, gan godi i £130m erbyn 2021, ar sail prisiau cyson.

- Byddai cost y polisi ar ben y costau gofal ychwanegol, a fyddai'n deillio o newidiadau demograffig, a chodiadau costau gofal uwchlaw chwyddiant, yn cael ei leihau'n rhannol drwy welliant mewn iechyd. Amcangyfrifwyd y byddai'r costau yn codi o £323m i £565m (net) erbyn 2021 ar brisiau cyson (72 y cant).

2.6 Mae'r Cynulliad yn cyfrannu £100 yr wythnos tuag at gostau nyrsio rhai sy'n ariannu'u hunain mewn cartrefi nyrsio. Mae'r newidiadau diweddar gan y Cynulliad i'r terfynau cyfalaf, yr anwybyddiad 12 wythnos a'r 6 wythnos o ofal cartref am ddim yn dilyn rhyddhau o ysbyty wedi gwella'r lefelau cynnal yn sylweddol. Bydd y Gweinidog hefyd yn edrych ar derfynau cyfalaf mwy hael ar gyfer y dyfodol. Yng Nghymru roedd mwy o berchnogion cartrefi oedrannus mewn cartrefi o werth isel ac ar incwm isel, felly roedd hi'n debygol y byddai niferoedd uwch o bobl yn gwerthu eu cartrefi i fynd i mewn i ofal preswyl nag mewn rhannau eraill o'r DU.

2.7 Yn ychwanegol at hyn, byddai'r rhan fwyaf o'r rhai sy'n ariannu eu hunain mewn gofal preswyl â hawl i elfen uwch y Lwfans Gweini o £55.30 yr wythnos a gallai fod hawl ganddynt i fudd-daliadau eraill. O dan ofal personol am ddim, ni fyddai Lwfans Gweini yn cael ei dalu gan yr Adran Gwaith a Phensiynau i'r rhai mewn gofal preswyl. Canlyniad hynny fyddai arbediad i Lywodraeth y DU ar gost o tua £14m i gyllideb y Cynulliad. Byddai hefyd yn gofyn am ddeddfwriaeth sylfaenol i roi gofal personol am ddim yng Nghymru ar waith.

2.8 Cafodd y Grwp Ymgynghorol y ddadl 'cydraddoldeb deiagnostig' yn un apelgar, ond roedd ei gefnogaeth i'r cysyniad o ofal personol am ddim yng nghyd-destun argymhellion y Comisiwn Brenhinol – y dylai'r costau ychwanegol ddod o drethi cyffredinol. Roeddent am weld darpariaeth benodol ar gyfer hyn ar lefel y DU a fyddai'n dod drwy drefniadau Barnett – gyda unrhyw addasiadau angenrheidiol yn y gyfundrefn budd-daliadau. Nid oeddent wedi cefnogi'r syniad y dylai'r Cynulliad ariannu hyn o'i gylllidebau ar draul unrhyw rhaglenni eraill.

2.9 Mewn ymateb i sylwadau'r Gweinidog, gwnaeth yr Aelodau y pwyntiau canlynol:

- Dal yn aneglur o hyd y mae'r gwahaniaeth rhwng gofal personol a gofal nyrsio. Roedd pobl yn talu am ofal personol oedd yn ganlyniad clefydau yr oeddent yn cael gofal amdanynt yn y cartref, pan oedd y gofal yn cael ei roi am ddim i bobl â chlefydau eraill mewn ysbytai gan ei fod wedi'i ddyfarnu ei fod yn ofal nyrsio.
- O gofio'r lefel gyfredol o danwariant ar gyllideb diwedd blwyddyn y GIG, nid oedd yr adnoddau ar gyfer gofal personol am ddim yn ymddangos yn gwbl afrealistig, fodd bynnag, roedd angen pwyllo o gofio'r ansicrwydd ynghylch effaith y cynnydd yn y galw a'r newid o ofal anffurfiol i ofal â thâl ar gostau.
- Dylai'r Cynulliad ddefnyddio'i bwerau i liniaru pwysau talu am ofal yn y cartref ar bobl.
- Os nad oedd hi'n bosibl newid Mesur GIG (Cymru) i gynnwys gofal personol rhad ac am ddim yna dylid rhoi cynnig i'r rhaglen ddeddfwriaethol Seneddol am Fesur Gofal Personol Cymru.

2.10 Gwnaeth y Gweinidog y pwyntiau canlynol:

- Trafododd y Grwp Ymgynghorol fater gofal personol am ddim yn drwyadl mewn perthynas â'r holl flaenoriaethau eraill a restrir yn ei adroddiad, ac ni welwyd mai hon oedd y brif flaenoriaeth.
- Byddai cyfle am drafodaeth cyfarfod llawn ar y mater hwn ar 16 Mai yng nghyd-destun adroddiad ac argymhellion y Grwp Ymgynghorol
- Roedd hi'n bwysig bod y Pwyllgor yn cytuno ar bolisi cyn dechrau meddwl am ddeddfwriaeth.
- Byddai ymateb llawn i argymhellion yr adroddiad yn cael ei roi.

<u>Gweithredu</u>

- Byddai papur i'w nodi yn cael ei ddarparu ar ehangu sgrinio'r fron, trefniadau technegol gwell a mynediad i'r anabl i unedau sgrinio symudol.

Eitem 3: Arweiniad i Awdurdodau Lleol ar Godi Tâl am Ofal yn y Cartref:
Papur HSS-10-02(p.2)

3.1 Ymunodd aelodau o'r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai â'r Pwyllgor ar gyfer yr eitem hon. Derbyniwyd ymddiheuriadau oddi wrth Peter Black, Tom Middlehurst, Peter Law a William Graham

3.2 Cytunwyd y byddai'r Cadeirydd yn ysgrifennu at y Gweinidog yn rhoi'r pwyntiau allweddol a godwyd gan yr aelodau er mwyn iddi allu ymateb yn llawn a bod y Pwyllgor yn ystyried ei hymateb cyn toriad yr haf.

3.3 Atodir copi o lythyr y Cadeirydd.

Eitem 4: Cofnodion 17 Ebrill 2002

Papur: HSS-08-02(min)

4.1 Cytunwyd ar gofnodion cyfarfod 17 Ebrill.

Eitem 5: Papurau i'w Nodi

Mynediad i Addysg Feddygol
Papur: HSS-10-02(p.3)

5.1 Byddai manylion yr ysgolion a fynychir gan y 75 disgybl a gofrestrodd ar y Cynllun Compact yn cael eu rhoi.

Swyddi Ymgynghorol Newydd yng Nghymru
Papur: HSS-10-02(p.4)

5.2 Byddai papur diwygiedig yn cael ei ddosbarthu a fyddai'n cynnwys y ffigurau ar gyfer Conwy a Sir Ddinbych a Phontypridd a'r Rhondda.

Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor o dan Reol Sefydlog 9.9 ar gyfer 2001-2002
Papur: HSS-10-02(p.5)

5.3 Cymeradwywyd yr adroddiad blynyddol drafft

Atodiad A

Jane Hutt AC 7 Mai 2002
Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

ARWEINIAD STATUDOL I AWDURDODAU LLEOL AR GODI TÂL AM OFAL YN Y CARTREF

Fel y cytunwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 1 Mai, ysgrifennaf atoch i gadarnhau'r pwyntiau allweddol a godwyd gan aelodau'r Pwyllgor ac aelodau'r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai wrth drafod yr arweiniad drafft.

Adran 2

Cytunwyd y dylai'r gair 'anghenraid' gael ei roi yn lle'r gair 'rhagdybiaeth' yn llinell gyntaf paragraff 2.4.

Adran 6

Pan fydd pobl yn mynd i lety breswyl Rhan III caiff eu pensiwn ymddeol ei ostwng dros gyfnod o amser i leiafswm o 25%. Dylid rhoi ystyriaeth i weithredu camau graddol tebyg wrth ystyried pensiwn ymddeol wrth asesu'r cyfraniad at gost gwasanaethau gofal yn y cartref.

Adran 7

Mynegodd yr aelodau y farn fod budd-daliadau sy'n gysylltiedig ag anabledd yn cael eu dyfarnu'n benodol i gynorthwyo pobl i gwrdd â'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig â'u hanabledd ac ni ddylid ei ystyried fel incwm. Gofynnodd y Pwyllgor am wybodaeth bellach ar gost rhoi anwybyddiad llwyr neu rannol ar y budd-daliadau hyn.

Adran 8

Cafwyd safbwyntiau gwahanol ar a ddylai cyngor ar fudd-daliadau fod yn annibynnol ar, neu'n gysylltiedig ag asesiad, ond dangoswyd gennych ei bod yn bwysig i gyngor gan awdurdodau lleol fod yn broffesiynol ac y dylai pobl gael mynediad at gyngor annibynnol os y dymunent hynny.

Nodwyd fod amwysedd yn nrafftio trydedd brawddeg paragraff 8.1. Dylai ‘fel arfer’ ond cyfeirio at asesiad yng nghartref y defnyddiwr ac nid i ‘staff a hyfforddwyd yn briodol’.

Adran 9

Mae’r incwm tariff i’w gael o arbedion gryn dipyn yn uwch na’r incwm o arbedion y gellid ei ennill o dan y cyfraddau llog presennol a byddai’n rhaid i bobl dynnu o’u cyfalaf i gwrdd â’r taliadau. Awgrymwyd y byddai yn llawer tecach defnyddio’r isafswm cyfradd fenthyca Banc Lloegr. Awgrymwyd hefyd y dylid anwybyddu unrhyw gymilon o dan £100,000.

Cadarnhaodd y swyddogion y byddai’r adolygiad ar y terfynau cyfalaf ar gyfer y prawf ar adnoddau r gyfer gofal preswyl yn mynd i’r afael ag incwm tariff ac y byddai’r cyfeiriad yn yr arweiniad at y Canllawiau Codi Tâl am Lety Preswyl yn golygu fod yr un newidiadau yn berthnasol i ofal yn y cartref.

Adran 10

Dywedodd y swyddogion mai bwriad yr arweiniad oedd mai dim ond incwm a chynilion y defnyddiwr ddylai gael eu hystyried ar wahân i sefyllfa lle y byddai asesiad cartref o fantais i’r defnyddiwr.

Codwyd pwynt ynglyn â’r ffordd y byddai incwm rhieni yn cael ei ystyried wrth asesu grantiau cyfleusterau anabledd i blant. Roedd angen cysondeb rhwng y cynlluniau a weithredir gan y gwahanol awdurdodau lleol. Er bod hyn y tu allan i gwmpas yr arweiniad sydd o dan ystyriaeth byddwn yn ddiolchgar pe bai gwybodaeth yn cael ei darparu i’r Pwyllgor yng nghyd-destun ein hadolygiad o wasanaethau i blant ag anghenion iechyd arbennig.

Adran 11

Er bod yr anwybyddiad ar enillion yn rhywbeth i’w groesawu, roedd pryder bod enillion yn cael eu trin yn fwy ffafriol na ffynonellau incwm eraill.

Adran 13

Nodwyd hwyrach nad yw’r taliadau a dadogir ac a osodir ar unigolyn yn cyfateb i gost wirioneddol darparu’r gwasanaeth i’r unigolyn hwnnw. Mae’r arweiniad yn ymddangos fel petai’n rhoi rhwydd hynt i awdurdodau lleol i adennill gwariant nad yw’n berthynol.

Cyfeiria paragraffau 13.1 a 13.2 at y gofyniad i’r taliadau a osodir fod yn rhesymol ac i beidio â bod yn uwch na chostau’r gwasanaeth a ddarperir i’r defnyddiwr, ond mae’r Pwyllgor wedi gofyn am eglurhad gan gyfreithwyr ar yr hyn y gellid ei ystyried gan y llysoedd i fod yn ‘rhesymol’ yn yr achos hwn ac a allai’r cymal ‘codi tâl llawn ar rai defnyddwyr’ gael ei ddehongli i olygu unrhyw beth mwy na chost y gwasanaethau penodol a dderbyniant i’r defnyddwyr.

Adran 14

Tybiwyd y dylid geirio is-baragraff v yn gryfach wrth fynnu bod cynghorau yn ymgynghori ac i gyfeirio at y manteision i bawb o ymgynghori â grwpiau defnyddwyr.

Adran 15

Dylai cost gofal gael ei asesu a’i ystyried. Gyda golwg ar baragraff 15.5 nodwyd nad oes gan bobl sy’n cael Lwfans Gofal Analluedd drwy ddiffiniad, unrhyw ‘enillion’.

Adran 20

Teimlai rhai Aelodau y dylid bod gweithdrefn apeliadau annibynnol. Gofynnodd y Pwyllgor am wybodaeth ar ddulliau gweithredu awdurdodau lleol wrth adolygu asesiadau a thrafod cwynion.

Byddwn yn ddiolchgar petaech yn rhoi ymateb i’r Pwyllgor ar y pwyntiau a godwyd, er mwyn i ni allu cael trafodaeth bellach ar y materion hyn cyn toriad yr haf.

Anfonaf gopi o’r llythyr hwn at aelodau’r Pwyllgor ac at aelodau’r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai.

Kirsty Williams
Cadeirydd